

ISSN: 1857-7377

CONTEXT

КОНТЕКСТ

33

Institute of
Macedonian
Literature
Ss. Cyril and
Methodius
University

Институт за
македонска
литература
Универзитет
„Св. Кирил и
Методиј“

Skopje 2026 Скопје

CONTEXT / КОНТЕКСТ 33

Review for Comparative Literature and Cultural Research
Списание за компаративна книжевност и културолошко истражување

Editor - in - chief
Sonja Stojmenska-Elzeser
Institute of Macedonian Literature, Ss. Cyril and
Methodius University in Skopje, Macedonia

Главен и одговорен уредник
Соња Стојменска-Елзесер
Институт за македонска литература, Универзитет
„Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, Македонија

Executive Editors
Ema Lakinska
Institute of Macedonian Literature, Ss. Cyril and
Methodius University in Skopje, Macedonia
Slavica Petrovska-Gjorgjevska
Institute of Macedonian Literature, Ss. Cyril and
Methodius University in Skopje, Macedonia

Извршни уредници
Ема Лакинска
Институт за македонска литература, Универзитет
„Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, Македонија
Славица Петровска-Ѓорѓевска
Институт за македонска литература, Универзитет
„Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, Македонија

International Editorial Board
Richard Hibbitt
University of Leeds, United Kingdom
Liedeke Plate
Radboud University Nijmegen, The Netherlands
Marijan Dovic
Institute of Slovenian Literature and Literary Studies
ZRC SAZU,
Slovenia
Angela Fernandes
University of Lisbon, Portugal
Martin Hetényi
Constantine the Philosopher University in Nitra,
Slovakia
Mehmet Samsakçı
Istanbul University, Türkiye

Меѓународен редакциски одбор
Ричард Хибит
Универзитет во Лидс, Обединето Кралство
Лидеке Плате
Радбо Универзитет во Нијминген, Холандија
Маријан Довиќ
Институт за словенечка книжевност и книжевни
студии при Словенечката академија на науки и
уметности, Словенија
Ангела Фернандес
Универзитет во Лисабон, Португалија
Мартин Хетењи
Универзитет Константин Филозоф во Нитра,
Словачка
Мехмет Самсакчи
Универзитет во Истанбул, Турција

ISSN 1857- 7377

Република Северна Македонија
Министерство за култура и туризам

Republic of North Macedonia
Ministry of Culture and Tourism

This issue is supported by Ministry of Culture and Tourism of Republic of North Macedonia
Изданието е објавено со материјална поддршка на Министерството за култура и туризам на
Република Северна Македонија

INSTITUTE OF MACEDONIAN LITERATURE
Ss. Cyril and Methodius University in Skopje

ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКА ЛИТЕРАТУРА
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

CONTEXT / КОНТЕКСТ 33

Review for Comparative Literature and Cultural Research
Списание за компаративна книжевност и културолошко истражување

Skopje – Скопје
2026

CONTEXT is an international review and publishes contributions in English and in Macedonian. All submissions are peer reviewed.

Manuscripts and editorial correspondence should be addressed to:

Institute of Macedonian Literature
Grigor Prlicev 5, p.o.b. 455
1000 Skopje
Republic of North Macedonia

КОНТЕКСТ е меѓународно списание и објавува прилози на англиски и на македонски јазик. Сите текстови се рецензираат.

Ракописите и редакциската преписка се упатуваат на следната адреса:

Институт за македонска литература
ул. „Григор Прличев“ бр. 5, п. фах 455
1000 Скопје
Република Северна Македонија

електронска верзија на списанието
<https://iml.edu.mk/context-контекст/>

CONTENTS / СОДРЖИНА

Сашо Димоски / Sašo Dimoski

ВЕШТАЧКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА И СОВРЕМЕНИТЕ ИЗВЕДУВАЧКИ УМЕТНОСТИ:
НОВИ ПЕРСПЕКТИВИ НА ИЗВЕДБЕНОСТА / Artificial Intelligence and Contemporary
Performing Arts: New Perspectives of Performativity7

Natali Rajchinovska-Pavleska/ Натали Рајчиновска-Павлеска

МЕТАРНОР AS A SEMIOTIC KEY IN VISUAL POETICS / Метафората како семиотички
клуч во визуелната поетика.....19

Лорета Георгиевска-Јаковлева / Loreta Georgievska-Jakovleva

РЕАЛНОСТА И ТРАУМАТА ВО ДОКУМЕНТАРНИОТ ФИЛМ („МОЛКОТ НА РАЗУМОТ“
ОД КУМЈАНА НОВАКОВА И „ЖЕЛЕЗНА ТВРДИНА“ ОД МИТКО ПАНОВ) / Reality and
Trauma in Documentary Film (*Silence of Reason* by Kumjana Novakova and *Iron Castle*
by Mitko Panov)27

Senka Anastasova/ Сенка Анастасова

EPISTEMOLOGY OF FEMINIST DECOLONIALISM AND AESTHETICS OF BORDERLANDS /
Епистемологија на феминистичкиот деколонијализам и естетиката на граничните простори37

Ема Лакинска, Владимир Мартиновски / Ema Lakinska, Vladimir Martinovski

ТЕОРИСКИ АСПЕКТИ НА ВИРТУЕЛНИТЕ МУЗЕИ / Theoretical Aspects of Virtual Museums...47

Гоце Смилевски / Goce Smilevski

ПРОЕКТОТ „ТРАУМАТА ВО ЛИТЕРАТУРАТА“ ВО КОНТЕКСТ НА СОВРЕМЕНИТЕ
ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНИ ПРОУЧУВАЊА НА ТРАУМАТА / The Project *Trauma in Literature*
in the Context of Contemporary Interdisciplinary Trauma Studies59

Елена Карпузовска / Elena Karpuzovska

СРЕДЕ МАСКАРАДАТА НА ОГЛЕДАЛАТА: КАРНЕВАЛСКАТА ФАНТАЗМАГОРИЗАЦИЈА
НА ЖИВОТОТ ВО „ПРИНЦЕЗАТА БРАМБИЛА“ НА Е. Т. А. ХОФМАН / Amid the Masquerade
of Mirrors: the Carnavalesque Phantasmagorias of Life in E. T. A. Hoffmann's *Princess Brambilla*67

Владимир Ѓорѓиески / Vladimir Gjorgjeski

ПОСТ-ТЕЛЕСНА ИНТИМНОСТ ВО СОВРЕМЕНАТА МЕДИУМСКА КУЛТУРА / Post-bodily
Intimacy in Contemporary Media Culture85

Маријана Клеменчик / Marijana Klemenchikj

СЕСТРИНСТВОТО, ДУХОВНОСТА И КУЛТУРНИОТ ИДЕНТИТЕТ НА ЖЕНСКИТЕ ЛИКОВИ
ВО РОМАНОТ *БОЈАТА НА ПУРПУРОТ* ОД АЛИС ВОКЕР / Sisterhood, Spirituality,
and the Cultural Identity of Female Characters in Alice Walker's *The Color of Purple*97

Срѓан Микиќ / Srgjan Mikjickj

ДОПИРОТ И ТЕХНОТЕЛОТО / Touch and the Technobody109

Владимир Јовановски / Vladimir Jovanovski

КАРАТЕДО И ЗЕН – ПАТОТ НА ПРАЗНИНАТА ВО СОВРЕМЕНАТА УМЕТНОСТ И КУЛТУРА
/ Karate-do and Zen: The Path of Void within Contemporary Art and Culture123

Маријана Клеменчиќ<https://orcid.org/0009-0003-1609-3352>

УДК 821.111(73)-31.09

СЕСТРИНСТВОТО, ДУХОВНОСТА И КУЛТУРНИОТ ИДЕНТИТЕТ НА ЖЕНСКИТЕ ЛИКОВИ ВО РОМАНОТ *БОЈАТА НА ПУРПУРОТ* ОД АЛИС ВОКЕР

Клучни зборови: сестринство, духовност, женски сојуз, женизам, пантеизам

Алис Вокер (1944) е позната и значајна афроамериканска писателка, која за романот *Бојата на џурџурот* ја добива Пулицеровата награда за литература во 1983 година. *Бојата на џурџурот* е нејзиното најзначајно дело, преку кое таа се стекнува со интернационална слава и за кое ја добива и американската награда „Книга на годината“ во 1984 година. Романот го портретира животот на афроамериканската жена, сексизмот, расизмот и сиромаштијата, кои го прават животот борба, но истовремено го истакнува и значењето на семејството, сестринството и духовноста како клучни механизми на преживување и отпор. Во случајот на Сели, ова прозно дело го прикажува нејзиниот развој и трансформација од субординирана, обесправена и маргинализирана црна жена до личност што стекнува економска независност, самосвест и автономија (Klemenchich, 2018: 85).

Сестринството во овој роман се јавува како духовна и мајчинска поддршка, односно форма на меѓусебна грижа и преживување меѓу жените. Тоа претставува силна врска во која жените наоѓаат потпора за своите тешкотии, но истовремено развиваат и колективна свест за сопствената положба. Како што истакнува Бел Хукс (bell hooks), „сестринството не може да биде моќно сè додека жените се во натпреварувачка војна една против друга“ (hooks, 2000: 3). Во таа смисла, сестринството кај Вокер не е само емотивна блискост, туку и форма на отпор кон патријархалниот поредок. Според Дејвис, „еманципацијата на црните жени подразбира еманципација на сите луѓе, бидејќи таа бара уривање на сите системи на угнетување“ (Davis, 1981: 240), со што се истакнува дека женската солидарност има поширока политичка и општествена димензија.

Сестринството во романот оживува преку колективното дејствување и меѓусебната поддршка на жените. Вокер истакнува дека преку заедничка работа жените почнуваат да разбираат дека никој подобро од нив самите не може да ја разбере нивната болка, но и нивната сила. Во тој процес тие создаваат заедница што не само што ги поддржува, туку и ги трансформира. Сестринството не треба да се гледа само како емотивна поддршка, туку и како форма на социјален отпор кон патријархалниот систем. Важно е да се нагласи дека овие односи не се идеализирани, туку се градат преку конфликт, искуство и заедничко страдање, што дополнително ја зголемува нивната реалистичност и аналитичка важност. Сестринството во романот има клучна улога во буењето на самосвеста кај Сели. Женските ликови формираат мрежа на меѓусебна поддршка која често е посилен од нивните односи со машките ликови. Дури и кога се наоѓаат во ситуации на конкуренција или конфликт, жените во романот повторно воспоставуваат солидарност, што укажува на длабоката етичка и опстаночна логика на нивните односи.

Пораката на романот е дека жените можат да се спротивстават на системската доминација само преку меѓусебна поддршка, солидарност и заедничко градење на свесност за сопствениот идентитет, при што сестринството станува основен двигател на нивната еманципација. Овој труд се заснова на феминистичка книжевна критика со интерсекциски пристап. Клучните теориски поими кои се користат во анализата се: „womanism“ (како концепт кај Алис Во-

кер кој ги вклучува расата, полот и класата), патријархат, сестринство и духовност. Овие поими се третираат како аналитички категории, а не само како дескриптивни термини. Трудот поаѓа од хипотезата дека во романот *Бојата на џурџурот* од Вокер сестринството, духовноста и културниот идентитет на женските ликови функционираат како меѓусебно поврзани механизми на опстанок, отпор и еманципација. Преку овие релации, женските ликови постепено ја надминуваат позицијата на потчинетост во рамки на патријархалниот, расниот и класниот систем и воспоставуваат сопствена автономна субјективност. Хипотезата подразбира дека токму преку мрежата на женска солидарност, трансформацијата на духовните убедувања и реосмислувањето на културниот и личниот идентитет се создаваат услови за внатрешна и општествена еманципација на жените во романот.

Методологија

Истражувањето во овој труд се базира на квалитативен пристап во книжевната анализа, со примена на методот на блиско читање (close reading) на романот *Бојата на џурџурот* од Алис Вокер. Овој метод овозможува детална анализа на текстуалните, наративните, стилските и тематските структури на делото, со посебен фокус на репрезентацијата на женските ликови, нивната субјективност и динамиката на нивните меѓусебни односи. Преку close reading се овозможува откривање на имплицитни зна-

чења во текстот, како и на симболичките и идеолошките слоеви што го обликуваат значењето на романот.

Дополнително, се применува интерпретативна анализа која се потпира на феминистичка книжевна критика и интерсекциски пристап. Во овој контекст, романот се анализира преку категориите на пол, раса и социјална класа, кои не се третираат одделно, туку како меѓусебно поврзани системи на опресија што заедно ја конституираат позицијата на афроамериканската жена во рамки на патријархалното и расно хиерархизирано општество.

Теориската основа на истражувањето се потпира на концептот „womanism“ на Вокер, кој ја нагласува специфичната историска, културна и духовна позиција на црните жени, како и нивните стратегии на преживување, отпор и самоосознавање. Womanism претставува теориска и политичка перспектива која произлегува од искуствата на црните жени и ги интегрира прашањата на расата, полот, класата, заедницата и културниот идентитет (Walker, 1983: xi). Womanism-от овозможува анализа која не се ограничува само на родовата нееднаквост, туку ги вклучува и расните, класните и културните димензии на угнетувањето.

Во рамки на методолошката рамка се користат и клучните поими сестринство, патријархат и духовност како аналитички категории. Сестринството се разгледува како форма на колективна солидарност и политичка практика, патријархатот како структурен систем на моќ и доминација, а духовноста како простор на внатрешна трансформација и отпор кон надвореш-

ните идеолошки контроли. Методолошки, трудот комбинира тематска анализа и дискурзивна анализа. Тематската анализа овозможува идентификација на повторливи мотиви и централни идеи (како што се насилство, солидарност, идентитет и ослободување), додека дискурзивната анализа се фокусира на начинот на кој јазикот, нарацијата и репрезентацијата на моќта создаваат значење и идеолошки позиции во текстот.

Во анализата се применува и критичка интерпретативна перспектива, при што се настојува да се одржи аналитичка дистанца од наративните гласови, со цел да се избегне некритичко прифаќање на перспективата на ликот или нарацијата. Наместо тоа, текстот се чита како поле на идеолошки судири, во кое се преплетуваат искуствата на опресија и стратегиите на отпор.

Дополнително, методологијата се надоврзува на современата феминистичка теорија, особено на идеите на Хукс и Дејвис, кои ја нагласуваат важноста на интерсекцискиот пристап и колективната димензија на женската борба. Во таа смисла, методолошкиот пристап не го третира текстот само како литературен објект, туку и како културен и политички документ во кој се рефлектираат пошироки општествени односи на моќ.

Анализа на сестринството, духовноста и идентитетот во романот

Во продолжение на теоретската рамка и методолошкиот пристап, овој дел од трудот прет-

ставува централна аналитичка целина во која се интерпретираат сестринството, духовноста и културниот идентитет како меѓусебно поврзани категории во романот *Бојата на џурџурот* од Алис Вокер. Анализата се фокусира на начините на кои женските ликови, преку различни форми на релации – семејни, пријателски и афективни – создаваат мрежа на поддршка што овозможува преживување и постепена еманципација во услови на расна, родова и класна опресија. Во тој контекст, сестринството се разгледува како динамична форма на женска солидарност што не се темели исклучиво на емотивна блискост, туку и на заедничко искуство на страдање и отпор. Паралелно, духовноста се анализира како простор на внатрешна трансформација, при што преминот од институционализирана кон иманентна религиска перспектива овозможува преосмислување на односот кон себе и кон светот. Идентитетот на женските ликови се гради низ процес на деконструкција на патријархалните норми и постепено воспоставување на автономна женска субјективност. На тој начин, романот се чита како комплексна наративна структура во која личното искуство и колективната историја се преплетуваат во процес на постојано преобликување на женското јас.

Сестринството на Сели и Нети

Во општество во кое доминираат мажите, Сели и Нети се наоѓаат во сосем маргинализирана положба. Во периодот кога Сели поминува низ најтешките мигови од својот живот, Нети

претставува нејзина духовна и емоционална потпора, охрабрувајќи ја да истрае и да се бори за себе. Дополнително, таа ја учи да чита и да пишува, што подоцна ѝ овозможува на Сели да ја артикулира сопствената животна приказна. Вербата дека повторно ќе се обединат и дека еден ден ќе живеат подобар живот станува клучен извор на сила за Сели, помагајќи ѝ да не се изгуби во насилниот и патријархален контекст во кој живее.

Опстанокот на Сели и Нети постојано се темели на нивната меѓусебна поддршка. Во отсуство на родителска грижа и заштита, Сели ја презема улогата на заштитник и мајчинска фигура кон Нети, при што свесно се изложува на насилство и страдање со цел да ја заштити нејзината сестра. Овој однос ја надминува индивидуалната емотивна врска и се обликува како форма на преживување во услови на структурна опресија. Во рамките на *вотанисџичката* перспектива на Алис Вокер, сестринството не се разбира само како афективна блискост, туку како стратегија на отпор и колективно преживување во систем кој истовремено ги угнетува жените врз основа на раса, пол и класа.

По заминувањето на Нети со мисионерите Самјуел и Корин, нивните животи се разделуваат на речиси четири децении, за време на кои двете сестри поминуваат низ сосема различни искуства. И покрај тоа, Нети не престанува да ѝ пишува на Сели, информирајќи ја за својот живот, за Африка и за духовните и културните промени низ кои поминува. Особено значајни стануваат информациите за децата на Сели, кои се посвоени од Корин и Самјуел и растат

во стабилна и образована средина. Овие писма за Сели претставуваат единствен мост кон нејзиното минато и извор на надеж, кој ѝ помага да истрае во услови на постојано насилство и потчинетост.

Нети, од своја страна, ја охрабрува Сели да му се спротистави на Алберт и да ја напушти позицијата на жртва, нагласувајќи ја потребата од отпор и самостојност. Преку оваа комуникација се воспоставува не само сестринска врска, туку и простор на заемно освестување, во кој двете жени се поддржуваат во процесот на лична и колективна трансформација. За Сели, Нети претставува идеализирана фигура на интелигенција, добрина и морална чистота. Таа ја опишува пред Шуг како исклучително надарена и чувствителна личност, чие постоење за неа има длабоко симболично значење. Овој однос ја зајакнува емоционалната врска меѓу нив и ја одржува надежта за повторно обединување.

Патувањето на Нети во Африка претставува пресвртна точка во нејзиното самоосознавање и во нејзиното разбирање на расниот и културниот идентитет. Во Америка, таа е соочена со деградација поради бојата на нејзината кожа, додека во Африка постепено развива чувство на припадност и гордост кон сопственото потекло. Овој процес ја трансформира нејзината претходна интернализирана инфериорност во самосвест и самопочит, при што расната припадност престанува да биде извор на срам и станува основа на идентитетска стабилност.

Во текот на својот престој во Африка, Нети станува сведок на начинот на кој религијата може да биде инструментализирана во служ-

ба на колонијалната и расната доминација. Таа согледува дека христијанството, како што е интерпретирано од страна на белите мисионери, често се користи за оправдување на потчинувањето на африканското население. Ова сознание доведува до постепена трансформација на нејзиниот духовен поглед, при што таа преминува од традиционално христијанство кон пантеистичко разбирање на божественото, во кое Бог се доживува како присутен во сè што постои.

Оваа духовна промена има и поширока идеолошка димензија, бидејќи претставува отфрлање на доминантните религиозни наративи што ја поддржуваат расната и патријархалната хиерархија. Преку ваквите искуства и сознанија, Нети развива нова духовна и културна перспектива која подоцна ѝ ја пренесува на Сели, со што сестринската врска меѓу нив добива и образовна, трансформативна и еманципаторска димензија.

Сестринството на Сели и Софија

Софија е пример за жена од црната раса која не дозволува да биде потчинета и покорена. Таа е решителна, храбра, цврста и истрајна во својата одлука да не дозволи никој и ништо да ја омаловажи, навреди или контролира. Нејзината непоколебливост се однесува подеднакво и кон мажите од нејзината заедница и кон припадниците на белата раса. Со своето однесување, таа ги руши воспоставените норми за тоа како треба да се однесува црната жена во општеството во кое живее. При првата средба

со Софија, Сели за првпат гледа жена која стои рамноправно со својот сопруг, која не се покорува на наредби и која отворено се спротивставува кога е потребно. Оваа слика силно ја вознемирува Сели, до тој степен што таа му советува на Харпо да ја тепа својата сопруга до колку не ја слуша.

„Си мислам на ова кога Харпо ме прашува што треба да стори за да ја натера да го слуша. Натепај ја. Велам“ (Walker, 1984: 35).

Овој одговор произлегува од интернализираната траума на Сели, која самата била изложена на насилство и затоа во овој период верува дека жената треба да биде послушна и „добра“. Во оваа фаза од развојот на ликот, нејзината свест сè уште е обликувана од патријархалните норми што ги прифаќа како природни. Меѓутоа, по реакцијата на Софија, која отворено ѝ се спротивставува, кај Сели започнува процес на преиспитување на сопствените ставови. Таа првпат ја согледува сопствената грешка и чувствува срам и каење, што претставува почеток на нејзина внатрешна трансформација. Во нивната подоцнежна конфронтација, Сели се соочува не само со Софија, туку и со сопствената немоќ и потисната желба за отпор. Таа признава дека е љубоморна на силата на Софија, бидејќи таа го прави она што самата Сели сè уште не може. Во тој момент станува јасно дека Сели почнува да ја препознава разликата меѓу потчинетост и отпор, и дека постојат жени кои се спротивставуваат на насилството. Сепак, таа сè уште не може да се идентификува со нив како можна верзија на себе.

„Тогаш зошто му рече, прашува таа.

Му реков дека сум улава... Му реков оти ти го праиш она што јас не можам.

А што е тоа?

Да се бориш“ (Walker, 1984: 38).

„Цел живот морав да се борам... но не можев да си замислам дека ќе морам да се борам и во сопствениот дом...

Попрво ќе го оставам на место мртвот, отколку да дозволам да ме тепа“

(Walker, 1984: 38).

Овој разговор претставува пресвртна точка во развојот на ликот на Сели, бидејќи за првпат таа ја препознава вредноста на женската отпорност. Во продолжение, нивниот однос добива форма на заедништво и заедничко создавање, при што за првпат се појавува радост и смеа како чин на ослободување:

„Сè ми изгледа толку смешно. Толку смешно. Се смеам. И таа се смее. Потоа обете се смееме“ (Walker, 1984: 58).

Овој момент може да се чита како зачеток на сестринството, во кое врската меѓу жените не се базира на идеализирана хармонија, туку се создава преку конфликт, разбирање и заедничко преживување на насилството. Во текот на романот, и покрај нејзината почетна пасивност, Сели покажува знаци на внатрешна сила. Еден од најзначајните примери е нејзиниот чин на везење на името на своето дете на облеката, со што таа се спротивставува на бришењето на неговиот идентитет и ја зачувува неговата индивидуалност. Ова укажува дека жените често се изразуваат преку т.н. „домашни прак-

тики“ како што се шиене, везење и изработка на текстил. Во феминистичката критика, овие практики се толкуваат како алтернативни форми на комуникација и отпор, преку кои жените создаваат сопствен јазик на изразување. Во таа насока, заедничката работа на Сели и Софија на прекривката има симболична вредност, бидејќи претставува спојување на фрагменти во нова целина – слика на заедничкиот женски живот, искуство и меморија:

„Јас и Софија работиме на покривката... сега ставам по некое парче од него каде ќе стигнам. Убава мостра е и се вика сестрински избор“ (Walker, 1984: 58).

Како што забележува критичарката Џуди Елси, процесот на шиене во романот може да се чита како паралела со пишувањето, при што фрагментите од текстилот соодветствуваат на фрагменти од животната приказна, а нивното спојување создава нов наративен и идентитетски поредок (Elsey, 1999: 163).

Сестринството на Сели и Шуг

Радикалните и фундаментални промени кај Сели започнуваат кога Шуг влегува во нејзиниот живот. На почетокот, Сели треба да ја освои нејзината доверба и треба да ѝ се приближи. Сели ја враќа Шуг во живот, ѝ подготвува храна, ја капе и ја чешла. Сели не зборува, бидејќи таа не може да се соочи со вербалната комуникација поради тоа што претходно ѝ било забрането да се изразува и да комуницира. Но, дури и во тишина, таа комуницира на сопствен начин

со грижата посветена на Шуг, благодарение на што Шуг останува жива. Во знак на благодарност Шуг ѝ посветува една песна со што ѝ покажува дека и таа е значајна и важна во животот на другите.

Сели за првпат почнува отворено да комуницира, но во оваа фаза уште само со жените кои ја опкружуваат. Таа сè уште не ги открива тајните за нејзините деца и нејзиното минато, но започнува на Шуг да ѝ ги отвора тајните на нејзиното срце. Кога ја гледа моќта што Шуг ја има над Г-дин____, која што ја одржува со користење и на машки и на женски методи, Сели станува сведок на вистинската моќ што може да ја има припадник на нејзиниот пол, односно способноста да се користат различни средства согласно условите и како резултат на тоа да се излезе како победник. Шуг е опишана од страна на проповедникот како: „Една ороспија што носи куси здолништа, пуши цигари, пие цин...“ (Walker, 1984: 41). Тоа значи дека таа е лоша девојка. Шуг може да одбегне да биде контролирана од мажите и да ја задржи контролата во свои раце, бидејќи таа комбинира стратегии што традиционално се кодирани како „машки“ и „женски“. Бидејќи Шуг Ајвери е толку силна личност, таа ѝ помага на Сели да се развие во неколку насоки. Сели започнува врска со Шуг и за првпат во животот е среќна. Таа открива чувства во себе, за кои не ни знаела дека ги поседува.

„Почнав да плачам... Никогаш никој не ме љубел, вела. Таа вели, јас те љубам, г-це Сели...“ (Walker, 1984: 108).

Тие стануваат блиски како сестри, љубовници и пријателки. Шуг и Сели водат љубов, а потоа следува значаен чин – разговорот. За првпат Сели зборува отворено за силувањата, страховите и траумите. Анализите на Patricia Hill Collins го објаснуваат ваквиот однос преку концептот на „етика на грижа“ (ethics of care), карактеристичен за црната женска епистемологија, при што меѓусебната грижа и солидарност стануваат основа за создавање колективен идентитет. Како што нагласува Колинс, „црната феминистичка мисла може да создаде колективен идентитет меѓу афроамериканските жени“ (Collins, 1990:221). Врската меѓу Шуг и Сели претставува ново сестринство во кое Сели го пронаоѓа својот идентитет, сексуалност и достоинство. За првпат таа добива почит и признање. Двете жени формираат сојуз во кој Сели се здобива со самоверба и самопочит. Бидејќи Сели е предмет на постојани злоупотреби, таа никогаш не доживеала сексуално задоволство. Шуг ѝ помага да го осознае сопственото тело и да ја разбере својата телесност како извор на задоволство, а не само на болка.

Со помош на Шуг, Сели доаѓа до писмата од Нети, кои речиси три децении биле скриени, што претставува клучен момент на разоткривање и прекин на нејзината дотогашна духовна и емоционална изолација. Ова откритие ја разорува нејзината дотогашна верба во антропоморфизираната, патријархално сфатена божественост: „Господ Бог... е маж. И се однесува исто ко и сите други мажи што ги знам...“ (Walker, 1984: 101). Во тој контекст, искуството на Сели може да се чита како процес на постепено ос-

лободување од внатрешно интернализирани форми на угнетување, при што конфронтацијата со Алберт станува сè поинтензивна и симболички значајна. Преку чинот на негово преименување, Сели го одзема неговиот авторитет и симболично ја враќа сопствената субјективност, што во современата феминистичка критика се толкува како форма на деконструкција на патријархалната моќ и јазикот што ја одржува. Паралелно, Шуг ја воведува Сели во пантеистичко разбирање на духовноста, каде божественото не е надворешен, авторитарен ентитет, туку иманентно присутно во сите суштества и форми на живот: „Бог е во тебе и во сите други... Бог е сè“ (Walker, 1984: 101). Оваа промена на духовната перспектива дополнително го зајакнува процесот на нејзиното еманципирање и самоспознавање. Овој духовен модел се поврзува со воманистичката теологија, каде духовноста не е хиерархиска, туку релативна и иманентна. Пурпурната боја станува симбол на видливост и постоење:

„Мислам дека Бог се лути ако минеш покрај бојата на пурпурот во некое поле и не ја забележиш“ (Walker, 1984: 101).

Во целина, односот меѓу Сели и Шуг претставува клучна точка на трансформација во романот, каде сестринството, духовноста и телесното ослободување се преплетуваат во процес на повторно градење на женскиот идентитет. Преку оваа врска, Сели постепено се ослободува од интернализираните облици на патријархална контрола и ја открива сопствената вредност како субјект, а не како објект. Истовреме-

но, романот покажува дека индивидуалното ослободување не е изолиран чин, туку резултат на меѓусебна поддршка, афективна поврзаност и заедничко искуство на отпор, што ја потврдува централната улога на сестринството во женската еманципација.

Заклучок

Анализата на романот *Бојатта на џурџуроџи* од Алис Вокер покажува дека сестринството, духовноста и културниот идентитет на женските ликови не функционираат само како тематски слоеви, туку како меѓусебно поврзани механизми на опстанок, отпор и трансформација. Анализата јасно укажува дека женските релации во романот не се ниту споредни ниту идеализирани, туку се градат низ болка, насилство, прекин и повторно воспоставување на доверба, при што токму тие прекини стануваат услов за создавање на нови форми на свест и солидарност.

Романот докажува дека процесот на ослободување на Сели не се случува индивидуално, туку преку мрежа на женски врски – со Нети, Софија и Шуг – кои функционираат како паралелни патишта на еманципација. Сестринството се појавува како клучен социјален и емоционален ресурс, но и како форма на политички отпор против патријархалниот и расно-класниот систем. Од теориски аспект, пристапот на интерсексиска анализа, поткрепен со „womanism“ на Алис Вокер, како и со феминистичките перспективи на Бел Хукс (bell hooks), Анџела Дејвис (Angela Davis) и Патриција Хил Колинс

(Patricia Hill Collins), овозможува да се согледа дека сестринството не е само афективна заедница, туку и епистемолошки простор – место каде се создава ново знаење за телото, религијата, расата и субјективностa на црната жена.

Истражувањето покажува дека духовната трансформација (од патријархална религиозна рамка кон пантеистичко и внатрешно разбирање на божественото) е директно поврзана со процесот на женска еманципација. Истовремено, културниот идентитет на женските ликови се гради преку враќање на потиснати гласови, меморија и писмо, со што се воспоставува континуитет помеѓу личното искуство и колективната историја.

Пошироката импликација на трудот е дека романот на Вокер може да се чита не само како приказна за индивидуално ослободување, туку како модел за разбирање на женската солидарност како општествена и политичка сила. Во таа смисла, *Бојатта на џурџуроџи* ја надминува рамката на литературата за траума и станува текст кој нуди визија за алтернативни форми на заедништво, идентитет и отпор во услови на повеќеслојна опресија. Во тој контекст, романот ја потврдува тезата дека женската субјективност се формира преку релации, а не преку изолација, при што сестринството, духовноста и културната меморија се клучни темели на процесот на ослободување и ре-осмислување на себе.

Литература

- Клеменчиќ, Маријана. (2018) „Патријархалната доминација врз Сели и излезот од неа во романот „Бојата на пурпурот“ од Алис Вокер“, *Context/Контекст*, (18), стр. 83–93.
- Barker, Evelyn. 1999. ‘Creating Generations: The Relationship between Shug Avery and Celie’ In *The Color Purple*, In Dieke, Ikenna C. (ed.) *Critical Essays on Alice Walker*. London: Greenwood Press, p. 55.
- Christian, Barbara. 1984. ‘Alice Walker’, in Davis, Thadious M. and Harris, Trudier (eds.) *Dictionary of Literary Biography*, Vol. 33: *Afro-American Fiction Writers after 1955*. Detroit, MI: Gale Research, p. 181.
- Elsey, Judy. 1999. ‘Nothing Can Be Sole or Whole That Has Not Been Rent: Fragmentation in the Quilt and *The Color Purple*’, In Dieke, Ikenna C. (ed.) *Perspectives on African-American Literature*, p. 163.
- Hankinson, Susan L. 1997. ‘From Monotheism to Pantheism: Liberation from Patriarchy in Alice Walker’s *The Color Purple*’, *Midwest Quarterly*, 38(3), pp. 320–328.
- McEwan, Neil. 1992. *Alice Walker: The Color Purple: Notes*. Harlow: Longman House.
- Ross, Daniel W. 1988. ‘Alice Walker’, *eNotes*, Spring. Available at: <http://www.enotes.com/alice-walker-essays/walker-alice/daniel-w-ross-essay-date-spring-1988> (Accessed: 26 February 2026).
- Showalter, Elaine. 1989. *Sister’s Choice: Tradition and Change in American Women’s Writing*. Oxford: Clarendon Press.
- Walker, Alice. 1984. *The Color Purple*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Walker, Alice. 2016. *Бојата на џурџурои*. Превод од англиски јазик Виолета Христовска. Скопје: Култура.
- Walker, Alice. 2003. *You Can’t Keep a Good Woman Down*. Boston: Mariner Books.

Marijana Klemenchich

**Sisterhood, Spirituality and Identity of the Female Characters in
the Novel *The Color of Purple* by Alice Walker
(Summary)**

Alice Walker (1944) is a prominent African-American writer, who received the Pulitzer Prize for Literature in 1983 for her novel *The Color Purple*. The novel portrays the life of African-American women, addressing sexism, racism, and poverty, which make life a struggle, but it also depicts aspects of life in which family, sisterhood, and women’s spirituality play a key role in this struggle. Sisterhood in this novel appears as spiritual and maternal support, or assistance among women. It is a strong bond in which women find support for all their hardships and burdens. It is an alliance of women in which, through mutual help, they become aware of their values and gain the strength and means to resist male dominance. The theme of sisterhood in the novel is also important, which results in the

awakening of the self of the protagonist. It is observed that the characters in the novel develop the theme of sisterhood, which is more important and powerful compared to the bond that the female characters develop with the male characters in the novel. Sisterhood is observed in the association between Celie and Nettie, Celie and Sofia, and Celie and Shug. Through the association with Shug, fundamental changes take place in the self of the protagonist that results in the awakening of the self of the protagonist. Through the association with Shug, the protagonist comes out of the domination of the patriarchal society and develops the need to love and be loved. Shug also helps her find her own sexuality and learn anew the true meaning of love, which she thought she had lost with her sister Nettie. Celie's self-discovery is a result of the support, motivation, and love she received from Shug, Sofia, and Nettie. Shug teaches her about the pantheistic, transcendentalist view of God. Once she understands that God is in her, she is able to overcome her fears and guilt to become a woman who is not afraid to live life.

Key words: sisterhood, spirituality, women's alliance, womanism, pantheism

CONTRIBUTORS / ЗАСТАПЕНИ АВТОРИ

д-р Сашо Димоски, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Факултет за драмски уметности, Скопје (Македонија) / **Sašo Dimoski (PhD)**, Ss. Cyril and Methodius University, Faculty of Dramatic Arts, Skopje (Macedonia)

Natali Rajchinovska-Pavleska (PhD), Singidinum University, Faculty of Media and Communications, Belgrade (Serbia) / **д-р Натали Рајчиновска-Павлеска**, Факултетот за медиуми и комуникација, Универзитет „Сингидинум“, Белград (Србија)

д-р Лорета Георгиевска-Јаковлева, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Институт за македонска литература, Скопје (Македонија) / **Loreta Georgievska-Jakovleva (PhD)**, Ss. Cyril and Methodius University, Institute of Macedonian Literature, Skopje (Macedonia)

Senka Anastasova (PhD), Institute of Social Sciences and Humanities – Skopje, Skopje (Macedonia) / **д-р Сенка Атанасова**, Институт за општествени и хуманистички науки - Скопје, Скопје (Македонија)

д-р Владимир Мартиновски, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје (Македонија) / **Vladimir Martinovski (PhD)**, Ss. Cyril and Methodius University, Faculty of Philology “Blaze Koneski”, Skopje (Macedonia)

д-р Ема Лакинска, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Институт за македонска литература, Скопје (Македонија) / **Ema Lakinska (PhD)**, Ss. Cyril and Methodius University, Institute of Macedonian Literature, Skopje (Macedonia)

д-р Гоце Смилевски, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Институт за македонска литература, Скопје (Македонија) / **Goce Smilevski (PhD)**, Ss. Cyril and Methodius University, Institute of Macedonian Literature, Skopje (Macedonia)

Елена Карпузовска, постдипломка на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје (Македонија) / **Elena Karpuzovska**, Master’s degree candidate at the Faculty of Philology “Blaze Koneski”, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)

м-р Владимир Ѓорѓиески, докторанд на Културолошки студии при Институт за македонска литература, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје (Македонија) / **Vladimir Gjorgjeski (PhD candidate)** Ss. Cyril and Methodius University, Institute of Macedonian Literature, Skopje (Macedonia)

д-р Маријана Клеменчиќ, Меѓународен балкански универзитет, Скопје (Македонија) / **Marijana Klemenchikj (PhD)**, International Balkan University, Skopje (Macedonia)

м-р Срѓан Миќиќ, докторанд на Културолошки студии при Институт за македонска литература, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје (Македонија) / **Srgjan Mikjickj (PhD candidate)** Ss. Cyril and Methodius University, Institute of Macedonian Literature, Skopje (Macedonia)

м-р Владимир Јовановски, докторанд на Културолошки студии при Институт за македонска литература, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје (Македонија) / **Vladimir Jovanovski (PhD candidate)** Ss. Cyril and Methodius University, Institute of Macedonian Literature, Skopje (Macedonia)

Publisher	Издавач
Institute of Macedonian Literature at Ss. Cyril and Methodius University in Skopje	Институт за македонска литература при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

For the Publisher	За издавачот
Nataša Avramovska, PhD	д-р Наташа Аврамовска

Macedonian Language Proofreading	Лектура (македонски јазик)
Deniz Testorides	Дениз Тесторидес

Printed by	Печати
MAR-SAZ, Skopje	МАР-САЖ, Скопје

Number of copies	Тираж
150 copies	150 примероци

Списанието е застапено на

